Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 19. märtsil 2015[1]

Kohtuasi C-398/13 P

Inuit Tapiriit Kanatami jt
versus

Euroopa Komisjon jt

Apellatsioonkaebus — Määrus (EL) nr 737/2010 — Määrus (EÜ) nr 1007/2009 — Kauplemine hülgetoodetega — Euroopa Liidus turulelaskmise keeld — Erand inuittide kogukondadele — Õige õigusliku aluse valik — Üldine siseturu ühtlustamise pädevus (EÜ artikkel 95) — Põhiõigused — Rahvusvaheline avalik õigus — Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põlisrahvaste õiguste deklaratsioon

I. **Sissejuhatus**

1. Kas liidu seadusandja võis 2009. aastal EÜ artiklile 95 (nüüd ELTL artikkel 114) tuginedes keelata suurema osa hülgetoodete turulelaskmine Euroopa Liidus? See on põhiküsimus, mida Euroopa Kohus peab käesolevas apellatsioonimenetluses käsitlema.

2. Seda, et EÜ artikli 95 tõlgendamist ja kohaldamist ümbritsevad õiguslikud probleemid on liidu ja liikmesriikide pädevuse piiritlemisel väga tundlikud, ei ole vaja eraldi rõhutada[2]. Lisaks siseturu ühtlustamise üldise pädevuse ulatusele toob käesolev asi esile ka probleeme liidu põhiõiguste valdkonnast. Ühtlasi tuleb selgitada, millist mõju omab liidus ÜRO Peaassamblee deklaratsioon.

3. Nendes küsimustes on Kanada inuittide huvide esindaja[3] Inuit Tapiriit Kanatami ning hulk teisi menetlusosalisi, eelkõige hülgetoodete tootjaid või nendega kauplejaid, pöördunud liidu kohtute poole juba teistkordselt. Pärast seda, kui leiti, et neil puudub Euroopa Parlamendi ja nõukogu alusmääruse[4] peale õigus otsese hagi esitamiseks[5], vaidlustavad nad nüüd Euroopa Komisjoni rakendusmääruse[6] ja tuginevad seejuures kaudselt ka alusmääruse õigusvastasusele (ELTL artikli 277 alusel).

1 — Algkeel: saksa.

2 — ELTL artikli 114 suhtes on menetluses veel teisi kohtuasju, nt kohtuasjad C-358/14 (Poola *vs.* parlament ja nõukogu), C-477/14 (Pillbox 38) ja C-547/14 (Philip Morris jt).

3 — Inuitid on põlisrahvas, kes elab peamiselt arktika- ja subarktikapiirkondades Kesk- ja Kirde-Kanadas, Alaskal, Gröönimaal ja osades Venemaa piirkondades. Vahetevahel kõnekeeles kasutatud väljend eskimo(d) tähistab lisaks inuittidele veel teisi arktilisi rahvusgruppe.

4 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1007/2009 hülgetoodetega kauplemise kohta (ELT L 286, lk 36).

5 — Kohtumäärus Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs.* parlament ja nõukogu (T-18/10, EU:T:2011:419), üle kinnitatud kohtuotsusega Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs.* parlament ja nõukogu (C-583/11 P, EU:C:2013:625).

6 — Komisjoni 10. augusti 2010. aasta määrus (EL) nr 737/2010, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1007/2009 (hülgetoodetega kauplemise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad (ELT L 216, lk 1).

4. Ka seekord ei olnud Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavate menetlusosaliste taotlus esimeses kohtuastmes edukas. Euroopa Liidu Üldkohus jättis nende tühistamishagi 25. aprilli 2013. aasta otsusega [7] põhjendamatuse tõttu rahuldamata. Selle peale on nad nüüd esitanud apellatsioonkaebuse.

II. **Tähtsust omavad õigusaktid**

A. *Liidu õigusnormid*

5. Liidu õiguse eeskirjad hülgetoodete turulelaskmise kohta Euroopa Liidu siseturul paiknevad osalt 2009. aastal vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu alusmääruses (määrus nr 1007/2009), osalt 2010. aastal vastu võetud komisjoni rakendusmääruses (määrus nr 737/2010). Käesolev menetlus on küll formaalselt suunatud rakendusmääruse vastu, sisuliselt esitatakse aga üksnes väited alusmääruse õiguspärasuse kohta.

1. Alusmäärus (määrus nr 1007/2009)

6. Määruse nr 1007/2009 ese määratletakse selle artiklis 1 järgmiselt:

„Käesoleva määrusega kehtestatakse ühtlustatud eeskirjad seoses hülgetoodete turulelaskmisega."

7. Määruse nr 1007/2009 artikli 3 kohaselt kehtivad järgmised hülgetoodete „[t]urulelaskmise tingimused":

„1. Hülgetoodete turulelaskmine on lubatud üksnes juhul, kui need on saadud inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade traditsioonilisel jahil ja elatuse saamiseks kütitud hüljestest. Importtoodete jaoks kehtivad need tingimused importimise ajal või kohas.

2. Erandina lõikest 1:

a) lubatakse hülgetoodete importi, kui see on juhuslikku laadi ja hõlmab eranditult reisijate või nende perekonnaliikmete isiklikuks kasutamiseks mõeldud kaupu. Nimetatud kaupade laad ega kogus ei tohi olla selline, mis osutab impordi kaubanduslikule otstarbele;

b) lubatakse turule lasta ka jahi kõrvalsaadustena saadud hülgetooteid, kui jahti oli reguleeritud siseriiklike õigusaktidega ning selle ainuke eesmärk oli mere elusressursside säästev majandamine. Selline turulelaskmine võib toimuda vaid mittetulunduslikul eesmärgil. Nimetatud kaupade laad ega kogus ei tohi olla selline, mis osutab turulelaskmise kaubanduslikule otstarbele.

Käesoleva lõike kohaldamine ei või kahjustada käesoleva määruse eesmärgi täitmist.

3. Komisjon annab vastavalt […] korralduskomitee menetlusele välja tehnilised juhendmaterjalid soovitustega, milliseid koondnomenklatuuri koode võib kasutada käesolevas artiklis käsitletud hülgetoodete tähistamiseks.

4. Ilma et see piiraks lõike 3 kohaldamist, võetakse meetmed käesoleva artikli rakendamiseks, mille eesmärk on muuta käesoleva määruse vähemolulisi sätteid, täiendades seda, vastu vastavalt […] kontrolliga regulatiivmenetlusele."

7 — Kohtuotsus Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs.* komisjon (T-526/10, EU:T:2013:215), edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus".

8. Peale selle sisaldab määruse nr 1007/2009 artikli 2 punkt 4 mõiste „inuit" järgmist määratlust:

„„inuit" – põliselanik inuittide kodumaal, nimelt neis arktika- ja subarktikapiirkondades, kus inuittidel on praegu või traditsiooniliselt põliselanike õigused ja huvid ning keda inuitid loevad oma kogukonna liikmeks, sealhulgas Inupiat, Yupik (Alaska), Inuit, Inuvialuit (Kanada), Kalaallit (Gröönimaa) ja Yupik (Venemaa)".

9. Peale selle tuleb täiendavalt viidata määruse nr 1007/2009 põhjendusele 14:

„Enda ülalpidamiseks hülgejahiga tegelevate inuittide kogukondade põhilisi majanduslikke ja sotsiaalseid huve ei tohiks kahjustada. Hülgejaht on inuittide kogukonna liikmete kultuuri ja identiteedi lahutamatu osa ning on sellisena tunnustatud põlisrahvaste õigusi käsitlevas ÜRO deklaratsioonis. Seepärast peaks olema lubatud lasta turule neid hülgetooteid, mis on saadud inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade traditsioonilisel hülgejahil elatuse saamiseks kütitud hüljestest."

2. Rakendusmäärus (määrus nr 737/2010)

10. Määruse nr 1007/2009 artikli 3 lõike 4 alusel võttis komisjon 10. augusti 2010. aasta määrusega (EL) nr 737/2010 (edaspidi ka „rakendusmäärus") vastu üksikasjalikud rakenduseeskirjad hülgetoodetega kauplemise kohta.

11. Määruse nr 737/2010 artiklis 1 on ette nähtud:

„Käesolevas määruses sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad hülgetoodete turule laskmiseks määruse (EÜ) nr 1007/2009 artikli 3 alusel."

12. Määruse nr 737/2010 artiklis 3 määratakse kindlaks, milliste tingimuste täitmise korral võib inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade kütitud hüljestest saadud hülgetooteid turule lasta.

13. Määruse nr 737/2010 artiklis 4 sätestatakse, millistel tingimustel võib hülgetooteid importida reisijate või nende perekonnaliikmete isiklikuks kasutuseks.

14. Lõpetuseks sätestab määruse nr 737/2010 artikkel 5, millistel asjaoludel võib mereressursside majandamisest saadud hülgetooteid turule lasta.

B. *ÜRO deklaratsioon*

15. ÜRO Peaassamblee resolutsiooniga 61/295, mis võeti vastu 13. septembri 2007. aasta 107. plenaaristungil, kuulutati pühalikult „Põlisrahvaste õiguste deklaratsioon".

16. Põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni artikkel 19 on sõnastatud järgmiselt:

„Riigid konsulteerivad asjaomaste põlisrahvastega ja teevad nendega koostööd heas usus nende endi esindusasutuste kaudu, et saada nende vaba, eelnev ja informeeritud nõusolek, enne kui võetakse vastu ja rakendatakse selliseid seadusandlikke või halduslikke meetmeid, mis võiksid põlisrahvaid mõjutada."

17. Deklaratsiooni preambuli viimasest põhjendusest nähtub, et põlisrahvaste õiguste deklaratsioon proklameeriti „saavutatavaks standardiks, mida tuleks saavutada partnerluse ja vastastikuse austuse vaimus" [8].

8 — Inglise keeles: „as a standard of achievement to be pursued in a spirit of partnership and mutual respekt"; prantsuse keeles: „qui constitue un idéal à atteindre dans un esprit de partenariat et de respect muutel"; hispaania keeles: „como ideal común que debe perseguirse en un espíritu de solidaridad y respeto mutuo".

III. **Menetlus Euroopa Kohtus**

18. Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised (edaspidi ka „apellandid") esitasid 8. juulil 2013 koos käesoleva apellatsioonkaebuse. Nad paluvad:

— tühistada vaidlustatud kohtuotsus, tunnistada määrus nr 1007/2009 õigusvastaseks ja ELTL artikli 277 alusel mitte kohaldatavaks ning tühistada määrus nr 737/2010 ELTL artikli 263 alusel, kui Euroopa Kohus peaks leidma, et olemas on kõik vaidlusaluse määruse peale esitatud tühistamishagi osas sisulise otsuse langetamiseks vajalikud andmed;

— teise võimalusena tühistada vaidlustatud kohtuotsus ja saata kohtuasi tagasi Üldkohtule;

— mõista nende kohtukulud välja Euroopa Komisjonilt.

19. Komisjon palub:

— jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja

— mõista kohtukulud solidaarselt välja apellantidelt.

20. Parlament, kes astus esimeses kohtuastmes menetlusse komisjoni nõuete toetuseks, palub omalt poolt:

— jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja

— mõista kohtukulud välja apellantidelt.

21. Lõpuks palub nõukogu, kes toetas samuti juba esimeses kohtuastmes komisjoni nõudeid, Euroopa Kohtul:

— jätta apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata ja

— mõista nõukogu kohtukulud välja apellantidelt.

22. Apellatsioonkaebust menetleti Euroopa Kohtus kirjalikus menetluses ja 9. veebruari 2015. aasta kohtuistungil.

IV. **Hinnang**

23. Apellatsioonkaebuses ei puuduta Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised enam kõiki neid teemasid, mis olid menetluse ese esimeses kohtuastmes. Pigem piirdub õiguslik arutelu apellatsioonimenetluses mõne valitud probleemiga, mis kõik puudutavad alusmääruse õiguspärasust[9]. Nimelt on Üldkohus Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavate menetlusosaliste poolt alusmääruse suhtes kaudselt esitatud õigusvastasuse väite rahuldamata jätmisel (ELTL artikkel 277) väidetavalt rikkunud õigusnorme. Enne kui ma asun arutama neid materiaalõiguslikke väiteid[10], tuleb lühidalt käsitleda esimeses kohtuastmes esitatud tühistamishagi vastuvõetavust.

9 — Kanada ja Norra taotluste alusel algatatud Maailma Kaubandusorganisatsiooni vaidluste lahendamise organi menetlustes („EC – Seal Products", DS 400 ja DS 401), milles 18. juulil 2014 esitati ettekanded koos soovitustega, puudutati teisi vaidlusküsimusi kui käesolevas apellatsioonimenetluses.

10 — Vt selle kohta käesoleva ettepaneku punktid 27–96.

A. *Sissejuhatav märkus esimeses kohtuastmes esitatud tühistamishagi vastuvõetavuse kohta*

24. Hoolimata nõukogu poolt esimese kohtuastme menetluses esitatud vastuväidetele, otsustas Üldkohus jätta eraldi kontrollimata Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavate menetlusosaliste õiguse hagi esitada ning asus kohe käsitlema nende hagi põhjendatust [11].

25. See asjaolu ei takista Euroopa Kohut küll põhimõtteliselt kontrollimast apellatsioonkaebuse arutamise staadiumis omal algatusel seda, kas Inuit Tapiriit Kanatamil ja teda toetavatel menetlusosalistel oli õigus hagi esitada ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses [12].

26. Erinevalt Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavate menetlusosaliste hagi alusel algatatud esimesest menetlusest, mis puudutas otseselt alusmäärust [13], ei kerki käesolevas kohtuvaidluses, mis on suunatud rakendusmääruse vastu, põhimõttelisi probleeme vastuvõetavuses seoses õigusega hagi esitada. Nimelt on võimalik argumenteerida, et komisjoni rakendusmäärus puudutab otseselt vähemalt neid hagejaid, kes turustavad ise hülgetooteid ja pakuvad neid Euroopa Liidu siseturul, ja nende suhtes ei ole vaja vastu võtta täiendavaid rakendusmeetmeid. Seega võib neil olla õigus hagi esitada vastavalt ELTL artikli 263 neljandas lõigus toodud kolmandale võimalusele [14]. Vastavalt kohtupraktikale on see piisav, et lugeda kõikide hagejate poolt esimeses kohtuastmes koos esitatud tühistamishagi [15] tervikuna vastuvõetavaks.

B. *EÜ artikli 95 valimine alusmääruse õiguslikuks aluseks (apellatsioonkaebuse esimene väide)*

27. Apellatsioonkaebuse esimeses väites leiavad Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised, et Üldkohus on seoses EÜ artikliga 95 rikkunud kahel korral õigusnormi. Seejuures ei kahtle nad selles, et nimetatud norm võiks üldiselt sobida teatud toodete turulelaskmise ulatusliku keelu õiguslikuks aluseks. Pigem piiritlevad nad menetluse eseme kahe kitsalt määratletud probleemiga: esiteks puudutavad nad küsimust, millal peavad seadusandlikus menetluses olema täidetud EÜ artikli 95 kohaldamise tingimused, ja teiseks sellise kaubandusmahu tähtsust, mida peab olema riivatud selleks, et õigustada EÜ artikli 95 kohaldamist.

1. EÜ artikli 95 tingimuste hindamise relevantne aeg (apellatsioonkaebuse esimese väite esimene osa)

28. Esiteks väidavad apellandid vaidlustatud kohtuotsuse punktidele 36–64 viidates, et Üldkohus ei lähtunud alusmääruse vastuvõtmiseks EÜ artikli 95 tingimuste täitmise kindlaksmääramisel õigest ajast. Apellandid on seisukohal, et lähtuda ei saa mitte alusmääruse vastuvõtmise hetkest, vaid sellele eelnevast ajast, milleks on nimelt see hetk, millal komisjon tegi ettepaneku nimetatud määruse vastuvõtmiseks.

29. See argument ei ole veenev.

11 — Seejuures tugineb Üldkohus Euroopa Kohtu poolt vahel kohaldatavale kohtupraktikale vastavalt kohtuotsustele nõukogu *vs.* Boehringer (C-23/00 P, EU:C:2002:118, punktid 51 ja 52) ja Prantsusmaa *vs.* komisjon (C-233/02, EU:C:2004:173, punkt 26).

12 — Kohtuotsus Stadtwerke Schwäbisch Hall jt *vs.* komisjon (C-176/06 P, EU:C:2007:730, punkt 18).

13 — Vt selle kohta eespool 5. joonealune märkus.

14 — Lissaboni lepinguga ELTL artikli 263 neljandasse lõiku sisse viidud kolmas võimalus annab füüsilistele ja juriidilistele isikutele õiguse esitada hagi üldkohaldatava akti vastu, mis puudutab neid otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid.

15 — Kohtuotsus CIRFS jt *vs.* komisjon (C-313/90, EU:C:1993:111, punktid 30 ja 31).

30. Liidu õigusakti õiguspärasuse hindamisel tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt lähtuda alati selle akti vastuvõtmise ajal esinenud faktilistest ja õiguslikest asjaoludest [16]. Sama kehtib ka küsimuse osas, mille üle pooled käesolevas menetluses vaidlevad, nimelt, kas erinevused riigisiseste õigusnormide vahel on piisavalt suured, et õigustada liidu seadusandja sekkumist EÜ artikli 95 alusel [17].

31. Vastasel juhul oleks parlamendil ja nõukogul seadusandlikus tavamenetluses (varem kaasotsustamismenetlus) oluliselt raskendatud muudatuste tegemine komisjoni seadusandlikku ettepanekusse – kas uute faktiliste või õiguslike asjaoludega arvestamiseks või siis kaasseadusandja poolt vaidlusaluse küsimuse suhtes – sealhulgas õige õigusliku aluse kohta – esitatud teistsuguse poliitilise hinnangu arvessevõtmiseks.

32. Nii apellantide esile toodud pädevuse andmise põhimõte (ELL artikli 5 lõike 2 esimene lause koostoimes sama artikli lõike 1 esimese lausega, varem EÜ artikli 5 lõige 1) kui ka EÜ artikli 95 ühtlustamiseesmärk ei välista kohtulikul kontrollimisel lähtuda asjaomase õigusakti vastuvõtmise ajast.

33. Küll on õige, et komisjon peaks tegema parlamendile ja nõukogule seadusandliku ettepaneku üldse vaid siis, kui on ettenähtav, et selle vastuvõtmise ajal mõlema kaasseadusandja poolt on täidetud kõik EÜ artikli 95 kohaldamise tingimused, sealhulgas vajadus ühtlustamismeetmeks liidu tasandil. Eeltoodu tuleneb komisjoni institutsioonilisest vastutusest (ELL artikli 17 lõiked 1 ja 2) ning lojaalsuskohustusest suhetes ülejäänud liidu institutsioonide (ELL artikli 13 lõike 2 teine lause) ja liikmesriikidega (ELL artikli 4 lõike 3 esimene lõik). Seadusandliku akti kohtuliku kontrolli ese ei ole aga mitte ettepaneku esitanud institutsiooni tegevus, vaid seadusandliku akti vastu võtnud institutsioonide tegevus. Seetõttu on Üldkohtu menetluses määravaks parlamendi ja nõukogu otsustuse tegemise aeg, mitte aga aeg, millal komisjon seadusandliku menetluse algatas.

34. Mulle näib alusetu apellantide kartus, et komisjoni konkreetse eesmärgita tehtud ettepanek võib – sarnaselt isetäituva ennustusega – üldse alles ise esile kutsuda liikmesriikide poolt sisuliselt erinevate õigus- ja haldusnormide vastuvõtmise ja sellega lõpuks tekitada EÜ artikli 95 kohaldamise tingimused. Palju tõenäolisem on see, et liikmesriigi seadusandja loobub teatud teema riigisisesest reguleerimisest niipea, kui komisjon on teinud ettepaneku ühtlustamismeetme vastuvõtmiseks liidus.

35. Kokkuvõttes ei ole Üldkohus rikkunud õigusnormi, kui ta lähtus EÜ artikli 95 tingimuste kontrollimisel alusmääruse vastuvõtmise ajast, mitte aga komisjoni ettepaneku esitamise ajast.

2. EÜ artiklile 95 tuginemise tingimused

36. Teiseks väidavad apellandid, et käeolevas asjas ei ole täidetud EÜ artikli 95 kohaldamise tingimused, olenemata sellest, millist aega aluseks võtta. See kriitika algab juba apellatsioonkaebuse esimese väite esimeses osas teise võimalusena toodud argumentidega ja seda arendatakse edasi teises osas. Seejuures on võimalik eristada kahte probleemistikku: Kas erinevused liikmesriikide õigus- ja haldusnormide vahel olid piisavalt suured, et liidu seadusandjal oleks alust sekkuda (selle kohta kohe järgnevalt, punkt a)? Ja kas liidusisene kauplemine hülgetoodetega oli piisavalt oluline, et õigustada ühtlustamismeedet (vt selle kohta järgnevalt, punkt b)?

16 — Kohtuotsused Prantsusmaa *vs.* komisjon (15/76 ja 16/76, EU:C:1979:29, punkt 7), Crispoltoni jt (C-133/93, C-300/93 ja C-362/93, EU:C:1994:364, punkt 43), IECC *vs.* komisjon (C-449/98 P, EU:C:2001:275, punkt 87) ja Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, punkt 50).

17 — Kohtuotsused Arnold André (C-434/02, EU:C:2004:800, punkt 38), Swedish Match (C-210/03, EU:C:2004:802, punkt 37), Saksamaa *vs.* parlament ja nõukogu (C-380/03, EU:C:2006:772, punktid 46, 51 ja 55) ja Vodafone jt (C-58/08, EU:C:2010:321, eelkõige punkt 39).

a) Erinevused liikmesriikide õigus- ja haldusnormide vahel (apellatsioonkaebuse esimese väite esimeses osas teise võimalusena esitatud argumendid)

37. Apellantide arvates ei olnud alusmääruse vastuvõtmise hetkel – nagu ka juba komisjoni ettepaneku esitamise hetkel – erinevused liikmesriikide regulatsioonides hülgetoodete turulelaskmise osas kaugeltki mitte piisavalt suured, et õigustada seadusandliku menetluse algatamist EÜ artikli 95 alusel.

38. Selline seisukoht ei ole veenev.

39. Õige on, et EÜ artikli 95 alusel vastuvõetavate meetmete eesmärk peab tõepoolest olema siseturu rajamise ja toimimise tingimuste parandamine [18].

40. Üksnes sellest, et liikmesriikide õigusnormide vahel esinevad erinevused ja esineb abstraktne oht põhivabaduste riiveks või konkurentsimoonutuste tekkeks, ei piisa, et EÜ artikli 95 kasutamine õigusliku alusena oleks põhjendatud, küll aga võib liidu seadusandja kasutada seda sätet eelkõige juhul, kui erinevused liikmesriikide õigusnormide vahel riivavad põhivabadusi ning mõjutavad seeläbi otseselt siseturu toimimist [19] või tekitavad märkimisväärseid konkurentsimoonutusi [20].

41. Alusmäärus on nende nõuetega täiesti kooskõlas.

42. Vastavalt Üldkohtu poolt tuvastatud asjaoludele [21], mille suhtes ei ole Euroopa Kohtus esitatud moonutamise etteheidet, olid mitu liikmesriiki võtnud vastu majandustegevuse piiranguid või keelde seoses hülgetoodete valmistamisega või kavandasid selliste normide vastuvõtmist või nende vastuvõtmise vajaduse kontrollimist. Täpsemalt öeldes olid mõned liikmesriigid alusmääruse vastuvõtmise ajaks hülgetoodete turulelaskmise juba keelanud ja teised kavandasid selliste normide vastuvõtmist, samas kui mõnes teises liikmesriigis ei kehtinud nende toodete suhtes mingeid kaubanduspiiranguid, mis tähendab, et kaubandustingimused olid liidus erinevad ja karta võis siseturu killustumist.

43. Need erinevused liikmesriikides kohaldatavates regulatsioonides, millele alusmääruse põhjendustes korduvalt viidatakse [22], võisid ajendada liidu seadusandjat vastu võtma ühtlustamismeetmeid liidu tasandil. Nimelt võivad sellised erinevused raskendada hülgetoodetega kauplemist Euroopa Liidu siseturul [23]. Lisaks esines lähtuvalt liikmesriikide erinevatest regulatsioonidest oht, et Euroopa Liidu tarbija muutub umbusklikuks isegi selliste toodete suhtes, mis ei ole küll valmistatud hüljestest, kuid on viimastest üksnes raskesti eristatavad [24].

44. Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised heidavad aga ette, et Üldkohus usaldas siinkohal üksnes ülimalt ebamääraseid ja üldiseid väiteid alusmääruse põhjendustes. Lisaks võttis ta enda põhjendustes ebaõigesti arvesse komisjoni poolt alles kohtumenetluse ajal kirjalikult esitatud andmeid.

45. Ka see etteheide ei ole siiski põhjendatud.

18 — Kohtuotsused British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco (C-491/01, EU:C:2002:741, punkt 60), Ühendkuningriik *vs.* parlament ja nõukogu (C-217/04, EU:C:2006:279) ja Vodafone jt (C-58/08, EU:C:2010:321, punkt 32).

19 — Kohtuotsused Saksamaa *vs.* parlament ja nõukogu (C-380/03, EU:C:2006:772, punkt 37) ja Vodafone jt (C-58/08, EU:C:2010:321, punkt 32).

20 — Kohtuotsused Saksamaa *vs.* parlament ja nõukogu (C-376/98, EU:C:2000:544, punktid 84 ja 106) ja Vodafone jt (C-58/08, EU:C:2010:321, punkt 32).

21 — Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkt 36.

22 — Määruse nr 1007/2009 põhjendused 5, 6 ja 7

23 — Määruse nr 1007/2009 põhjendus 6.

24 — Määruse nr 1007/2009 põhjendused 7 ja 10.

46. Esiteks tuleb märkida, et liidu üldkohaldatava õigusakti põhjenduste suhtes ei saa kehtida samasugused nõuded kui üksikjuhtumite suhtes tehtud liidu institutsioonide otsuste põhjendustele. Kui tegemist on üldkohaldatava õigusaktiga, võib põhjendustes piirduda esiteks viitega selle akti vastuvõtmist tinginud olukorrale tervikuna ja teiseks selle üldistele eesmärkidele; sellest peab üksnes nähtuma asjaomase õigusaktiga üldiselt taotletav eesmärk [25].

47. Teiseks on liidu institutsioonidel vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale õigus selgitada kohtumenetluses oma kaitseargumentide raames vaidlustatud õigusakti põhjendusi täpsemalt [26]. Küll ei ole lubatud seejuures „tagantjärgi esitada" täiesti uusi põhjendusi [27]. Miski ei takista, aga liidu institutsioonidel esitada seadusandliku akti kohta sellist taustinformatsiooni, mis võimaldab Üldkohtul kontrollida selle õigusakti preambulis nimetatud põhjenduste paikapidavust ja kokkuvõttes ka paremini hinnata akti õiguspärasust.

48. Käesolevas asjas on tegemist just sellise juhtumiga: ilma uusi põhjendusi esitamata näitestas komisjon esimeses kohtuastmes esitatud kirjalikes seisukohtades üksnes seda, millised liikmesriigid on millisel hetkel enda õiguses vastu võtnud hülgetoodete turulelaskmise keelu või kavandavad sellise keelu vastuvõtmist.

49. Üldkohus leidis lisaks õigesti [28], et EÜ artikli 95 sõnastus ja selle eesmärk ei eelda, et liidu tasandil ühtlustamismeetmete vastuvõtmiseks peavad teatud minimaalse arvu liikmesriikide õigusnormid üksteisest erinema.

50. Erinevalt sellest, mida näivad arvavat Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised, ei välista ainuüksi asjaolu, et seadusandliku menetluse algatamise ajal olid vaid kaks liikmesriiki [29] kehtestanud riigisiseses õiguses keelu hülgetoodete suhtes, EÜ artikli 95 kohaldamist [30].

51. Tingimused liidu seadusandja tegutsemiseks EÜ artikli 95 alusel ei ole nimelt kvantitatiivsed, vaid kvalitatiivsed. Ühtlustamismeetme vastuvõtmiseks ei oma tähtsust niivõrd see, kas ja kui mitmes liikmesriigis on teatud toodet reguleeritud või see üldse keelatud. Igasugune olemasolev või konkreetselt oodatav kaubavahetuse takistus siseturul võib õigustada ühtlustamismeedet, tingimusel et järgitakse ühtlustamispädevuse kasutamise üldisi põhimõtteid – eelkõige subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid (ELL artikli 5 lõiked 3 ja 4).

52. Ma lisan, et olenemata sellest, kas liikmesriikide regulatsioonide vahel esinevad erinevused või mitte, võib ühtlustamine liidu tasandil osutuda vajalikuks ka siis, kui mingi teatud uue toote osas puudub Euroopa Liidus üldse turg või kehtestatud kauplemise kord, kuna esmalt tuleb luua ühtsed õiguslikud raamtingimused.

53. Kokkuvõttes ei näe ma seega, et Üldkohus oleks käesolevas ajas EÜ artikli 95 kohaldamist õigustavaid asjaolusid kontrollides rikkunud õigusnormi.

25 — Kohtuotsus AJD Tuna (C-221/09, EU:C:2011:153, punkt 59).

26 — Kohtuotsus Stora Kopparbergs Bergslags *vs.* komisjon (C-286/98 P, EU:C:2000:630, punkt 61); samamoodi juba kohtuotsused Präsident Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft jt *vs.* Ülemamet (36/59–38/59 ja 40/59, EU:C:1960:36, eelkõige lk 926 ja lk 927) ja Picciolo *vs.* parlament (111/83, EU:C:1984:200, punkt 22).

27 — Kohtuotsused Michel *vs.* parlament (195/80, EU:C:1981:284, punkt 22), Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 463), Elf Aquitaine *vs.* komisjon (C-521/09 P, EU:C:2011:620, punkt 149) ja Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco *vs.* komisjon (C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 74).

28 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 51.

29 — Belgia ja Madalmaad.

30 — Samamoodi kohtuotsused Arnold André (C-434/02, EU:C:2004:800, punkt 38) ja Swedish Match (C-210/03, EU:C:2004:802, punkt 37).

b) Asjaomase kaubandusmahu tähtsus EÜ artikli 95 alusel tegutsemiseks (apellatsioonkaebuse esimese väite teine osa)

54. Lisaks väidavad apellandid apellatsioonkaebuse esimese väite raames, et Üldkohus võttis liikmesriikides hülgetoodetega kauplemise osas kehtivate õigusnormide vahel esinevate erinevuste hindamisel aluseks vale kriteeriumi, kui ta märkis vaidlustatud kohtuotsuse punkti 56 lõpuosas, et tegemist on toodetega, „mille puhul ei ole liikmesriikidevaheline kaubandus kindlasti vähese tähtsusega".

55. Erinevalt sellest, mida näib arvavat parlament, ei ole selle väite puhul tegemist katsega vaidlustada asjaolude ja tõendite hindamist Üldkohtu poolt, mis ei ole apellatsioonimenetluses lubatud. Pigem on tegemist küsimusega, kas Üldkohus kohaldas vaidlusaluse otsuse õiguspärasuse hindamisel korrektseid õiguslikke kriteeriume ja tegi tuvastatud asjaolude alusel õiged õiguslikud järeldused. Selline kontroll kuulub kindlasti Euroopa Kohtu kui apellatsioonikohtu ülesannete hulka [31].

56. Sisuliselt heidavad apellandid Üldkohtule ette, et viimane seadis liidu seadusandjale ühtlustamismeetmete vastuvõtmisel liiga madalad nõuded. Viidates Euroopa Kohtu teatud varasemate otsuste sõnastusele, arvavad nad, et EÜ artiklit 95 võib ainult sel juhul kasutada õigusliku alusena, kui tegemist on turuga, kus liikmesriikidevaheline kaubavahetus on „suhteliselt oluline" [32] või – teisiti öelduna – kus kaubavahetus on „suhteliselt ulatuslik" [33].

57. Mulle tundub, et see väide on tekkinud kahekordsest arusaamatusest.

58. Esiteks ei soovinud Üldkohus vaidlusaluste seisukohtadega selle kohta, et „liikmesriikidevaheline kaubandus ei ole vähese tähtsusega", kindlaks määrata EÜ artikli 95 kohaldamise erilist kriteeriumi, vaid vastata üksnes täpselt ühele argumendile, mille olid Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised ise esitanud esimese kohtuastme menetluses. Nad väitsid nimelt, et hülgetoodete tootmine on liidus „vähese tähtsusega" [34].

59. Teiseks tugineb apellandi väide väärale arusaamale Euroopa Kohtu praktikast EÜ artikli 95 kohta. Küll on õige, et Euroopa Kohus viitas korduvalt asjaomaste toodetega kauplemise „suhteliselt ulatuslikule" või „suhteliselt olulisele" iseloomule [35]. Seejuures oli tegemist üksnes konkreetse üksikjuhtumi asjaoludele antava erilise hinnanguga ja mitte õigusliku nõudega, mida peab täitma liidu seadusandja, et tal oleks võimalik tugineda EÜ artiklile 95.

60. Üldine siseturu ühtlustamise pädevus (EÜ artikkel 95, nüüd ELTL artikkel 114) ei tunne miinimumkünnist selliselt, et teatud kaubandusmahust allapoole ei ole liidu seadusandjal lubatud asjaomase toote osas ühtlustamismeetmeid vastu võtta [36].

31 — Kohtuotsused Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel *vs.* komisjon (C-403/04 P ja C-405/04 P, EU:C:2007:52, punkt 40), Bertelsmann ja Sony Corporation of America *vs.* Impala (C-413/06 P, EU:C:2008:392, punkt 117), Solvay *vs.* komisjon (C-109/10 P, EU:C:2011:686, punkt 51) ja komisjon *vs.* Stichting Administratiekantoor Portielje (C-440/11 P, EU:C:2013:514, punkt 59).

32 — Kohtuotsused British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco (C-491/01, EU:C:2002:741, punkt 64), Arnold André (C-434/02, EU:C:2004:800, punkt 39) ja Swedish Match (C-210/03, EU:C:2004:802, punkt 38).

33 — Kohtuotsus Saksamaa *vs.* parlament ja nõukogu (C-380/03, EU:C:2006:772, punkt 53).

34 — Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 55.

35 — Vt selle kohta veel kord eespool 32. ja 33. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused.

36 — Kohtupraktika on seni tunnustanud teatud liiki miinimumkünnist üksnes seoses põhivabaduste riive intensiivsusega, aga mitte seoses asjaomase kaubandusmahu tähtsusega; vt nt kohtuotsused CMC Motorradcenter (C-93/92, EU:C:1993:838, punkt 12), Graf (C-190/98, EU:C:2000:49, punkt 25) ja komisjon *vs.* Hispaania (C-211/08, EU:C:2010:340, punkt 72).

61. Arvestades toodete turgude mitmekesisust Euroopas, oleks sellist miinimumkünnist ühelt poolt vaevalt võimalik ühetaoliselt määratleda ja seetõttu võib sellega kaasneda suur õiguslik ebakindlus. Teiselt poolt esineks tõsine oht „kaheks eri klassiks jagunenud siseturu" tekkeks, milles vaid suure kaubandusmahuga oluliste toodete kasuks kehtivad ühtsed, kogu liidus kehtivad õiguslikud raamtingimused, samas kui kauplemine vähem tähtsate toodetega jääb nendest ilma. See võib aga panna halvemasse olukorda just sellised uued tooted, mille kaubandusmaht on veel väike ja mille läbimurdele siseturul võiksid ühtsed õiguslikud raamtingimused kaasa aidata.

62. EÜ artikkel 95 ei välista mingil moel väikese kaubandusmahuga tooteid puudutavate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamist liidu seadusandja poolt, tingimusel et järgitakse ühtlustamispädevuse kasutamise üldisi põhimõtteid – eelkõige subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid (ELL artikli 5 lõiked 3 ja 4).

3. Vahejäreldus

63. Kokkuvõttes ei ole apellatsioonkaebuse esimene väide seega tervikuna põhjendatud.

C. *Põhiõigused (apellatsioonkaebuse teine väide)*

64. Apellatsioonkaebuse teises väites tuginevad Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised kokku kolmele õigusnormide rikkumisele Üldkohtu poolt seoses põhiõigusi puudutavate õiguse üldpõhimõtetega.

1. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni arvessevõtmine (apellatsioonkaebuse teise väite esimene osa)

65. Esiteks arvustavad apellandid apellatsioonkaebuse teise väite raames seda, et Üldkohus tugines põhiõigusi puudutavate õiguse üldpõhimõtete allikana üksnes Euroopa Liidu põhiõiguste hartale [37], mitte aga EIÕK-le. Nad heidavad Üldkohtule ette, et viimane „kvalifitseeris ümber" nende väited EIÕK kohta. Nad väidavad, et sellega seoses on rikutud õigusnormi.

66. Selle kohta tuleb märkida, et EIÕK kui selline ei ole täna liidu õiguse osa, kuna seda kui õigusakti ei ole seni formaalselt veel liidu õiguskorda üle võetud [38]. Seetõttu ei saa seda konventsiooni ennast automaatselt aluseks võtta liidu institutsioonide õigusaktide õiguspärasuse kontrollimisel.

67. Selle asemel tugines Üldkohus käesolevas asjas täiesti õigesti põhiõiguste hartale, millel on alates Lissaboni lepingu jõustumisest 1. detsembril 2009 konstitutsiooniliselt tagatud seisund (ELL artikli 6 lõike 1 esimene lõik) ja mis on tõusnud kõige olulisemaks põhiõiguste allikaks liidu õiguses [39].

37 — Vt selle kohta eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkt 105.

38 — Kohtuotsused Schindler Holding jt *vs.* komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 32) ja Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 44) ning arvamus 2/13 (EU:C:2014:2454, punkt 179).

39 — Samamoodi kohtuotsused Otis jt (C-199/11, EU:C:2012:684), Chalkor *vs.* komisjon (C-386/10 P, EU:C:2011:815) ja Schindler Holding jt *vs.* komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522); ka kohtuotsuses Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28) käsitles Euroopa Kohus üksnes põhiõiguste harta sätteid, ehkki talle esitatud küsimus puudutas ka EIÕK esimest protokolli.

68. Mis puudutab EIÕK-i, siis möönan, et see täidab ka edaspidi kahte olulist ülesannet põhiõiguste kaitsmisel liidu tasandil: esiteks annab see teavet hartas tagatud põhiõiguste tähenduse ja ulatuse kohta, kuivõrd need vastavad EIÕK-ga tagatud õigustele (harta artikli 52 lõike 3 esimene lause). Teiseks on ja jääb see kõige olulisemaks allikaks kirjutamata põhiõigustele, mis on liidu õiguse üldpõhimõtted (ELL artikli 6 lõige 3). Sellega määratleb EIÕK kokkuvõttes liidus tagatava põhiõiguste kaitse miinimumstandardi[40] (vt ka harta artikkel 53).

69. Käesolevas asjas ei ole siiski ilmne, kuidas peaksid eespool kirjeldatud viisil tulenema EIÕK-st – kas koostoimes ELL artikli 6 lõikega 3 või harta artikli 52 lõike 3 esimese lausega – liidu seadusandjale kõrgemad nõuded kui Üldkohtu tsiteeritud hartast. Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised ei ole selle kohta apellatsioonkaebuses konkreetseid argumente esitanud. Ja ka kohtuistungil jäid nad minu sõnaselgele küsimusele vastuse võlgu.

70. Seega ei ole ilmne, millist suuremat väärtust oleks käesolevas asjas omanud Üldkohtu tuginemine EIÕK-le, mille puudumist on apellandid ette heitnud, ja kuidas võiks selle puudumisega kaasneda vaidlustatud kohtuotsuse tühistamine[41].

71. Eeltoodut arvestades nõustun ma parlamendiga selles, et apellantide argumendid EIÕK kohta on sisutühjad (prantsuse keeles: „inopérant"). Seega on apellatsioonkaebuse teise väite esimene osa põhjendamatu.

2. Kaubanduslike huvide arvestamine omandi kaitse põhiõiguse raames (apellatsioonkaebuse teise väite teine osa)

72. Teiseks leiavad apellandid apellatsioonkaebuse teises väites, et Üldkohus rikkus kaubanduslike huvide välistamisel omandiõiguse kaitse alt õigusnormi.

73. Ka see argument ei ole veenev.

74. Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei puuduta liidu õigusega tagatud omandiõiguse kaitse, nagu see sisaldub täna põhiõiguste harta artiklis 17, mitte selliseid pelkasid kaubanduslikke huvisid või võimalusi, mille muutlikkus on majandustegevusele omane[42]. Ettevõtja ei saa väita, et tal on õigus või õiguspärane ootus kehtiva olukorra edasikestmisele, kui seda olukorda saab muuta liidu seadusandja õigusaktidega[43].

75. Sama tuleneb ka EIÕK esimese protokolli artiklist 1, mida tuleb arvesse võtta vastavalt harta artikli 52 lõike 3 esimesele lausele ja ELL artikli 6 lõikele 3. Nimelt ei hõlma seal tagatud omandigarantii vastavalt inimõiguste kohtu praktikale samuti pelka omandamise võimaluse kaitset[44].

40 — Vt selle kohta ka minu ettepanek, kohtuasi Akzo Nobel Chemicals ja Akcros Chemicals *vs.* komisjon (C-550/07 P, EU:C:2010:229, punkt 143) ja minu seisukoht, arvamuse menetlus 2/13 (EU:C:2014:2475, punkt 203).

41 — Apellantide väidet, et kaubanduslike huvide kaitse on EIÕK-s tugevam kui põhiõiguste hartas, käsitlen ma apellatsioonkaebuse teise väite teises osas (vt selle kohta järgnevalt, käesoleva ettepaneku punktid 72–82).

42 — Kohtuotsused Nold *vs.* komisjon (4/73, EU:C:1974:51, punkt 14), FIAMM jt *vs.* nõukogu ja komisjon (C-120/06 P ja C-121/06 P, EU:C:2008:476, punkt 185) ja Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, punkt 34).

43 — Kohtuotsused Faust *vs.* komisjon (52/81, EU:C:1982:369, punkt 27), Swedish Match (C-210/03, EU:C:2004:802, punkt 73) ja Alliance for Natural Health jt (C-154/04 ja C-155/04, EU:C:2005:449, punkt 128).

44 — Inimõiguste kohus, 13. juuni 1979. aasta otsus Marckx *vs.* Belgia (kaebus nr 6833/74, A seeria, nr 31, punkt 50), 11. jaanuari 2007. aasta otsus Anheuser-Busch *vs.* Portugal (kaebus nr 73049/01, *Recueil des arrêts et décisions* 2007-I, punkt 64) ja 13. märtsi 2012. aasta otsus Malik *vs.* Ühendkuningriik (kaebus nr 23780/08, punkt 93).

76. Küll võib vastavalt Strasbourgi kohtupraktikale kuuluda teatud asjaoludel EIÕK esimese protokolli artikli 1 kaitse alla ka õigustatud ootus varaliste nõuete realiseerumiseks tulevikus [45]. Aga just sellisele õigustatud ootusele ei saa Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised käesolevas asjas tugineda. Nende taotlus rajaneb nimelt üksnes subjektiivsel soovil kaubelda ka tulevikus hülgetoodetega Euroopa Liidu siseturul senises mahus. Mingit luba, nõusolekut või vastavat õiguslikku seisundit, millele nad saaksid toetada enda võimaluse tulevikus selliseid tehinguid teostada, ei ole neile seevastu antud [46]. Ka kohtuistungil ei suutnud nad sellekohasele küsimusele vastuseks konkreetseid andmeid esile tuua.

77. Ka need inimõiguste kohtu otsused, millele apellant apellatsioonimenetluses viitas, ei anna teistsugust tulemust. Nendes kohtuotsustes oli nimelt – erinevalt käesolevast kohtuasjast – tegemist enamaga kui vaid ettevõtjate omandamise teostumise võimalusega: seal olid tähelepanu keskpunktis muu hulgas litsentsid ja klientuur, st ettevõttega seotud õigus või varaliselt väljendatud seisund, milles seisneb selle ettevõtte firmaväärtus [47].

78. Kokkuvõttes ei saa seega rääkida sellest, et vaidlustatud kohtuotsuses oleks arvestamata jäetud EIÕK-st tulenev omandi kaitse miinimumstandard. Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta leidis, et Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavate menetlusosaliste katmata lootus võimalusele viia ka tulevikus hülgetooteid senises mahus Euroopa Liidu siseturule, ei ole omandiõiguslikult kaitstud [48].

79. Seega ei ole ka apellatsioonkaebuse teise väite teine osa põhjendatud.

a) Täiendavad märkused ettevõtlusvabaduse kohta

80. Juhul kui Inuit Tapiriit Kanatami ja teda teotavad menetlusosalised soovivad nüüd apellatsioonkaebuse menetlemise staadiumis tugineda lisaks ettevõtlusvabaduse põhiõigusele (põhiõiguste harta artikkel 16) [49], ei ole nende argumendid kahel põhjusel vastuvõetavad.

81. Esiteks laiendaks selline kontroll esimeses kohtuastmes käsitletud menetluse eset [50].

82. Teiseks tuleb meenutada, et ettevõtlusvabadus ei kehti piiramatult, vaid seda tuleb vaadelda koostoimes selle ülesandega ühiskonnas. Avalik võim võib ettevõtlusvabaduse teostamisse sekkuda mitmel erineval viisil, millega võidakse üldistes huvides kehtestada piirangud majandustegevusele [51]. Seda asjaolu ei käsitle Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavate menetlusosaliste apellatsioonkaebus vähimalgi määral. Nende argumendid ettevõtlusvabaduse kohta on seega liiga vähe põhjendatud, et Euroopa Kohus saaks neid mõistlikult hinnata [52].

45 — Vt nt inimõiguste kohus, 20. novembri 1995. aasta otsus Pressos Compania Naviera *vs.* Belgia (kaebus nr 17849/91, A seeria, nr 322, punkt 31) ja 6. oktoobri 2005. aasta otsus Maurice *vs.* Prantsusmaa (kaebus nr 11810/03, *Recueil des arrêts et décisions* 2005-IX, punkt 63).

46 — Selle kohta ka inimõiguste kohus, kohtuotsus Maurice *vs.* Prantsusmaa (viidatud eespool 45. joonealuses märkuses, punktid 65 ja 66) ja 12. juuli 2001. aasta otsus Prinz Hans-Adam II. von Liechtenstein *vs.* Saksamaa (kaebus nr 42527/98, *Recueil des arrêts et décisions* 2001-VIII, punktid 83–87).

47 — Inimõiguste kohus, 7. juuli 1989. aasta otsus Tre Traktörer vs. Rootsi (kaebus nr 10873/84, A seeria, nr 159, punkt 53), 26. juuni 1986. aasta otsus Van Marle jt *vs.* Madalmaad (kaebus nr 8543/79 jt, A seeria, nr 101), 25. märtsi 1999. aasta otsus Iatridis *vs.* Kreeka (kaebus nr 31107/96, *Recueil des arrêts et décisions* 1999-II, punktid 54 ja 55), 7. juuni 2012. aasta otsus Centro Europa 7 ja Di Stefano *vs.* Itaalia (kaebus nr 38433/09, *Recueil des arrêts et décisions* 2012, punktid 178 ja 179) ning otsus Malik *vs.* Ühendkuningriik (viidatud eespool 44. joonealuses märkuses, punkt 93).

48 — Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkt 109.

49 — Sellele osutab nende viide kohtuotsusele Alliance for Natural Health jt (C-154/04 ja C-155/04, EU:C:2005:449, punkt 127).

50 — Kohtuotsus Groupe Gascogne *vs.* komisjon (C-58/12 P, EU:C:2013:770, punkt 35); vt ka kohtuotsused Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 165), Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco *vs.* komisjon (C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 111) ja Nexans ja Nexans France *vs.* komisjon (C-37/13 P, EU:C:2014:2030, punkt 45).

51 — Kohtuotsus Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, punktid 45 ja 46).

52 — Vt selle kohta kohtuotsused Lindorfer *vs.* nõukogu (C-227/04 P, EU:C:2007:490, punkt 83), Schindler Holding jt *vs.* komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punktid 45 ja 106) ja MasterCard jt *vs.* komisjon (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 151).

3. ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni arvessevõtmine (apellatsioonkaebuse teise väite kolmas osa)

83. Viimasena väidavad Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised apellatsioonkaebuse teise väite raames, et rikutud on õigusnormi ja rikkumine seisneb selles, et Üldkohus „ei hinnanud [alusmäärust] ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni artikli 19 alusel".

a) Vastuvõetavus

84. Isegi kui selle väite sõnastus ei ole selguse musternäide, on see minu arvates – vastupidi parlamendi seisukohale – piisavalt arusaadav, et seda saaks apellatsioonimenetluses mõistlikult arutada. Nimelt heidetakse Üldkohtule sisuliselt ette, et see ei võtnud alusmääruse õiguspärasuse kontrollimisel kohaselt arvesse põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni artikli 19 nõudeid.

85. Küll ei ole apellatsioonkaebuse teise väite kolmas osa vastuvõetav osas, milles selles viidatakse rahvusvahelisele tavaõigusele. Nimelt ei olnud see aspekt menetluse ese esimese kohtuastme menetluses Üldkohtus. Nagu parlament õigesti märkis, ei tohi Inuit Tapiriit Kanatami ja teda toetavad menetlusosalised seega ka apellatsioonimenetluses tugineda rahvusvahelisele tavaõigusele[53]. Juhuks, kui Euroopa Kohus peab apellantide argumente rahvusvahelise tavaõiguse kohta sellest hoolimata üksnes esimeses kohtuastmes esitatud argumentide täpsustuseks[54], puudutan ma järgnevalt täielikkuse huvides ka seda aspekti.

b) Põhjendatus

86. Põhimõtteliselt toetab liit ELL artikli 3 lõikest 5 tulenevalt rahvusvahelise õiguse ranget järgimist ja arendamist. Järelikult on liit õigusakti vastuvõtmisel kohustatud järgima rahvusvahelist õigust tervikuna, sealhulgas rahvusvahelist tavaõigust, mis on liidu institutsioonidele siduv[55].

87. Pealiskaudsel vaatlemisel võib tõepoolest jääda mulje, et põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni artikkel 19 annab „vabale, eelnevale ja informeeritud nõusolekule" viidates põlisrahvastele teatud vetoõiguse selliste seadusandlike- ja haldusmeetmete suhtes, mis võiksid neid mõjutada.

88. Lähemal vaatlusel ei tulene aga põlisrahvaste õiguste deklaratsioonist rahvusvahelise õiguse alusel siduvaid õigusnorme, mida liidu seadusandja oleks saanud alusmääruse vastuvõtmisel rikkuda.

89. Esiteks ei ole selline ÜRO Peaassamblee resolutsioon nagu see, millega pühalikult kuulutati põlisrahvaste õiguste deklaratsioon, iseenesest õiguslikult siduv. Seda seisukohta kinnitab pilguheit põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni preambulile. Selle kohaselt ei tuleks deklaratsiooni pidada niivõrd siduvaks õigusaktiks kui „saavutatavaks *standardiks*, mida tuleks saavutada partnerluse ja vastastikkuse austuse vaimus"[56]. Sellele vastavalt ei ole nimetatud deklaratsioon mitte õiguslik, vaid poliitiline dokument ja järelikult ei sobi see üksinda liidu institutsioonide õigusaktide õiguspärasuse hindamise mõõdupuuks.

53 — Vt selle kohta veel kord eespool 50. joonealuses märkuses viidatud kohtupraktika.

54 — Vt nt kohtuotsused Scaramuzza *vs.* komisjon (C-76/93 P, EU:C:1994:371, punkt 18), Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (C-97/08 P, EU:C:2009:536, punktid 38 ja 39) ja komisjon *vs.* Poola (C-504/09 P, EU:C:2012:178, punktid 35 ja 36).

55 — Kohtuotsus Air Transport Association of America jt (C-366/10, EU:C:2011:864, punkt 101).

56 — Vt põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni preambuli viimane punkt (kohtujuristi kursiiv).

90. Teiseks ei saa erinevalt apellantide seisukohast pidada põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni rahvusvahelise tavaõiguse kodifikatsiooniks. Teadaolevalt on rahvusvahelise tavaõiguse tekkimiseks vajalik asjaomaste rahvusvahelise õiguse subjektide üldine tegevus (*consuetudo*; objektiivne element), mida tunnustatakse õigusena (*opinio iuris sive necessitatis*; subjektiivne element)[57]. Sellega ei ole aga käesolevas asjas tegemist. Peaassamblee resolutsiooni, millega kuulutati pühalikult põlisrahvaste õiguste deklaratsioon, toetasid küll ÜRO valdav enamik liikmesriike. Siiski äratab tähelepanu, et mõned olulised riigid, milles elavad põlisrahvaste kogukonnad, hääletasid resolutsiooni vastu või jäid igatahes erapooletuks[58]. Eeltoodut arvestades, ei saanud – igatahes vähemalt alusmääruse vastuvõtmise ajal, mis toimus vaid umbes kaks aastat pärast põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni pühalikku kuulutamist – lähtuda asjaomaste rahvusvahelise õiguse subjektide üldisest tegevusest ja õiguslikust veendumusest, seoses põlisrahvaste õigustega.

91. Kolmandaks ei saa põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni siduvust liidu suhtes tuletada ka apellantide viidatud Euroopa Kohtu praktikast, mis nähtub kohtuasjadest NTN Toyo Bearing, Fediol ja Nakajima. Nimelt ei sarnane käesolev juhtum nimetatud kohtuasjadega:

— Põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni puhul ei ole tegemist liidu poolt (koostöös) väljatöötatud, üldise ja siduva õigusliku raamistikuga kohtuotsuse NTN Toyo Bearing[59] tähenduses, millest liidu seadusandja oleks kohustatud rangelt kinni pidama hülgetoodete turulelaskmise keeldu vastu võttes.

— Samuti ei sarnane asjaolud kohtuasjale Fediol[60]. Alusmäärus viitab küll ühes kohas preambulis[61] sõnaselgelt põlisrahvaste õiguste deklaratsioonile. Selle viite eesmärgiks ei ole aga kindlasti anda isikutele teatud põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni artiklist 19 tulenevad ja kohtulikult sissenõutavad õigused.

— Ja lõpuks ei ole alusmääruse eesmärk ka liidu rahvusvaheliste kohustuste täitmine üldiselt, nagu sellega oli tegemist kohtuasjas Nakajima[62]. Nagu juba mainitud, ei sisalda põlisrahvaste õiguste deklaratsioon ühtegi õiguslikult siduvat nõuet liidu või tema liikmesriikide tegevusele.

92. See, et põlisrahvaste õiguste deklaratsioon ei ole oma olemuselt „*hard law*", ei tohi kindlasti anda alust pettejäreldusele, et sellisel deklaratsioonil ei ole liidu institutsioonidele mingit tähtsust. Nimelt on see deklaratsioon kui „*soft law*"[63] vähemalt soovitusliku iseloomuga ja lisaks on see olulise poliitilise kaaluga. Eeltoodu kehtib seda enam, et põlisrahvaste õiguste deklaratsioon kuulutati pühalikult ÜRO Peaassamblee resolutsiooni vormis ja seda toetas arvukalt riike, sealhulgas ka kõik liidu liikmesriigid.

93. Austus ÜRO ees (ELL artikli 3 lõike 5 teine lause) ja liidu lojaalsus enda liikmesriikide suhtes (ELL artikli 4 lõike 3 esimene lõik) nõuavad, et liidu institutsioonid käsitlevad põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni sisuliselt ja arvestavad sellega enda pädevuse teostamisel võimalikult suures ulatuses, isegi kui nimetatud deklaratsioon ei sisalda õiguslikult siduvaid nõudeid liidu tegevusele.

57 — Vt selle kohta eelkõige Rahvusvahelise Kohtu 20. veebruari 1969. aasta otsus Põhjamere mandrilava asjades (Saksamaa *vs.* Madalmaad ja Saksamaa *vs.* Taani), *C.I.J. Recueil* 1969, lk 4 (punkt 77), ja 27. juuni 1986. aasta otsus kohtuasjas *Military and ParamilitaryActivities in and against Nicaragua* (Nicaragua *vs.* Ameerika Ühendriigid), *C.I.J. Recueil* 1986, lk 14 (punktid 183 ja 184).

58 — Resolutsioon 61/295 võeti vastu 143 poolthäälega, vastuhääli oli 4 ja erapooletuks jäid 11 (*Official Records of the General Assembly*, Sixty-First Session, lisa nr 53, A/61/53, esimene osa, peatükk II, A osa). Vastuhääle esitasid Austraalia, Kanada, Uus-Meremaa ja Ameerika Ühendriigid; erapooletuks jäid muu hulgas Bangladesh, Keenia, Colombia, Nigeeria ja Vene Föderatsioon.

59 — Kohtuotsus NTN Toyo Bearing jt *vs.* nõukogu (113/77, EU:C:1979:91, punkt 21).

60 — Kohtuotsus Fediol *vs.* komisjon (191/82, EU:C:1983:259, punkt 22); vt ka hiljutine kohtuotsus nõukogu ja parlament *vs.* komisjon ning komisjon *vs.* Vereniging Milieudefensie ja Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht (C-401/12 P–C-403/12 P, EU:C:2015:4, punkt 58).

61 — Määruse nr 1007/2009 põhjendus 14.

62 — Kohtuotsus Nakajima *vs.* nõukogu (C-69/89, EU:C:1991:186, punkt 31); vt ka hiljutine kohtuotsus nõukogu ja parlament *vs.* komisjon ning komisjon *vs.* Vereniging Milieudefensie ja Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht (C-401/12 P–C-403/12 P, EU:C:2015:4, punkt 59).

63 — Mõiste „*soft law*" kohta vt nt hilisemast ajast kohtujuristi ettepanek, Cruz Villalón, kohtuasi Saksamaa *vs.* nõukogu (C-399/12, EU:C:2014:289, punkt 97 ja seal viidatud allikad).

94. Üldkohus ei ole kindlasti jätnud põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni „*soft law* mõju" tähelepanuta. Veelgi enam, ta veendus, et liidu institutsioonid on käsitlenud põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni sisu. Üldkohus tuvastas vaidlustatud kohtuotsuses,[64] et inuittide esindajatega konsulteeriti põhjalikult ja korduvalt nii alusmääruse kui ka rakendusmeetmete väljatöötamise käigus, ning liidu seadusandja viis seepeale alusmäärusesse sisse „inuittide erandi" (määruse nr 1007/2009 artikli 3 lõige 1), mis võimaldab inuittidel ja muude põlisrahvaste kogukondadel turustada jätkuvalt elatise saamiseks Euroopa Liidu siseturul piiratud ulatuses traditsioonilisel jahil kütitud hüljestest saadud tooteid. Rohkem ei saanud liidu seadusandjalt nendel asjaoludel nõuda.

95. Kokkuvõttes ei saa seega apellatsioonkaebuse teise väite kolmanda ja viimase osaga – kui see üldse on vastuvõetav – nõustuda ja see tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

D. *Kokkuvõte*

96. Kuna nii apellatsioonkaebuse esimene kui ka teine väide ei ole põhjendatud, ei ole mingit võimalust apellatsioonkaebust rahuldada ja see tuleb osaliselt vastuvõetamatuse, osaliselt põhjendamatuse tõttu rahuldamata jätta.

V. **Kohtukulud**

97. Kui apellatsioonkaebus jäetakse rahuldamata, nagu ma teen ettepaneku käesolevas asjas, otsustab Euroopa Kohus vastavalt kodukorra artikli 184 lõikele 2 kohtukulude jaotuse, mida üksikasjalikult reguleerivad kodukorra artiklid 137–146 koosmõjus artikli 184 lõikega 1.

98. Kodukorra artikli 138 lõigetest 1 ja 2 koosmõjus artikli 184 lõikega 1 tuleneb, et kohtuvaidluse kaotanud pool on kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud; kui kaotanud poolel on mitu isikut, otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotamise. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja apellandid on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud apellantidelt välja mõista. Kohtukulud tuleb välja mõista solidaarselt, kuna apellandid esitasid apellatsioonkaebuse ühiselt[65].

99. Sellest eraldiseisvalt tuleb otsustada parlamendi ja nõukogu kohtukulude üle. Need institutsioonid, kes astusid esimeses kohtuastmes menetlusse komisjoni nõuete toetuseks, osalesid ka apellatsioonimenetluse kirjalikus ja suulises osas. Selliste poolte kohtukulud võib Euroopa Kohus vastavalt kodukorra artikli 184 lõike 4 teisele lausele jätta nende enda kanda.

100. Vastavalt viimase sätte sõnastusele („võib") ei välista nimetatud säte küll mingil juhul seda, et Euroopa Kohus võib kohastel juhtudel ka teisiti otsustada ja jätta kaotanud apellandi kanda esimeses kohtuastmes vastaspoolel menetlusse astujate kohtukulud, kui nende taotlused on olnud apellatsioonimenetluses edukad[66], nagu käesolevas asjas parlamendi ja nõukogu puhul. Käesoleval juhul näib mulle aga kohane pidada kinni kodukorra artikli 184 lõike 4 teises lauses kehtestatud eeskirjast. Sellise lahenduse kasuks räägib ka kodukorra artikli 140 lõige 1 koostoimes artikli 184 lõikega 1[67].

64 — Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 114 ja 115.

65 — Kohtuotsus Akzo Nobel Chemicals ja Akcros Chemicals *vs.* komisjon (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 123); samamoodi kohtuotsus D ja Rootsi *vs.* nõukogu (C-122/99 P ja C-125/99 P, EU:C:2001:304, punkt 65), viimases kohtuasjas olid D ja Rootsi Kuningriik esitanud koguni kaks eraldi apellatsioonkaebust, kuid kohtukulud mõisteti neilt ikkagi välja solidaarselt.

66 — Selle kohta nt kohtuotsus nõukogu *vs.* Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group (C-337/09 P, EU:C:2012:471, punkt 112); kõnealusel juhul mõisteti nõukogult kui kaotanud apellandilt muu hulgas välja Audace kui esimeses kohtuastmes vastaspoolel menetlusse astuja kohtukulud, kelle taotlused olid apellatsioonimenetluses edukad.

67 — Vt selle kohta kohtuotsus Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs.* parlament ja nõukogu (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punkt 116).

VI. **Ettepanek**

101. Eeltoodud kaalutlustele tuginedes teen Euroopa Kohtule ettepaneku langetada järgmine otsus:

1. Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.

2. Jätta Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu kohtukulud nende enda kanda.

3. Jätta menetluskulud muus osas solidaarselt apellantide kanda.